

Το πρόβλημα της Δημοκρατίας στον 21ο αιώνα

Γράφει ο Κώστας Λάμπος

<http://infonewhumanism.blogspot.gr/2014/12/21.html>,

«Από τη στιγμή που ένας λαός εκλέγει αντιπροσώπους,
παύει να είναι ελεύθερος».

Ζαν-Ζακ Ρουσσώ

Η Δημοκρατία ως αντίληψη και τρόπος κοινωνικής συμβίωσης είναι τόσο παλιά όσο και η ανθρωπότητα. Τη συναντάμε με τη μορφή του 'πρωτόγονου κομμουνισμού' στο πολύ μακρινό παρελθόν της ανθρωπότητας σε όλο τον πλανήτη. Ως πολίτευμα εμφανίζεται, διαμορφώνεται και συμπληρώνεται σταδιακά στο πλαίσιο της αρχαίας Αθηναϊκής Δημοκρατίας. Με την κατάρρευση της Αθηναϊκής Δημοκρατίας ανακόπηκε η ολοκλήρωσή της ως άμεση δημοκρατία και μεταλλάχθηκε σε σύστημα ετεροπροσδιοριζόμενης διαχείρισης που γίνεται κυρίαρχο με την αστική επανάσταση και τη μορφή του αντιπροσωπευτικού αστικού κοινοβουλίου. Ως σύστημα διαχείρισης η αντιπροσωπευτική αστική δημοκρατία αποτελεί έκφραση συμβιβασμού των ανταγωνιζόμενων και θανάσιμα αλληλοεχθρευόμενων μερίδων του κεφαλαίου, ντόπιου και ξένου, και με αυτή την έννοια δεν είναι πια εξουσία του Δήμου, αλλά κράτος του κεφαλαίου, είναι μια αστική καπιταλιστική δημοκρατία. Εκφραστές των συμφερόντων των ανταγωνιζόμενων μερίδων του κεφαλαίου, σε επίπεδο κοινωνίας, είναι τα πολιτικά κόμματα που διεκδικούν την πολιτική διαχείριση των συμφερόντων του κεφαλαίου συνολικά, τα οποία για να εξασφαλίσουν τη νομιμοποίηση της αστικής δημοκρατίας, αναπτύσσονται από την άκρα δεξιά μέχρι την άκρα αριστερά πτέρυγα του αστικού κοινοβουλίου. Πολιτικά κόμματα που διαφοροποιούνται σε ολόκληρο το ιδεολογικό φάσμα γι' αυτό συναντάμε την αστική δημοκρατία συνοδευόμενη από πολλά και διαφορετικά κοσμητικά επίθετα, από τη βασιλευόμενη την προεδρική, την προεδρευόμενη 'Δημοκρατία', μέχρι τις στρατοκρατικές 'δημοκρατίες της μπανανίας', αλλά και τις λεγόμενες 'σοσιαλιστικές και λαϊκές δημοκρατίες'. Διακηρυγμένος κεντρικός στόχος όλων των κομμάτων είναι το 'καλό των εργαζόμενων, του λαού, της κοινωνίας, του έθνους, της πατρίδας'. Ανομολόγητος στόχος όμως είναι να υπηρετήσουν

την κυρίαρχη και πρωτογενή εξουσία της οικονομικής ολιγαρχίας, δηλαδή του κεφαλαίου με αποτελεσματικότητα για να τους εμπιστευθεί το κεφάλαιο την κυβέρνηση, την πολιτική διαχείρισή του, γι' αυτό και ως εκφραστές μερίδων του κεφαλαίου ανταγωνίζονται σκληρά για την επίτευξη του στόχους τους, για την αναρρίχηση τους στην κυβέρνηση. Χαρακτηριστικό όλων των, μετά την Άμεση Αθηναϊκή Δημοκρατία, αντιπροσωπευτικών δημοκρατιών είναι το γεγονός της άσκησης της εξουσίας διά των 'αντιπροσώπων' και συνεπώς ερήμην της κοινωνίας. Στη διαδρομή της ανθρώπινης ιστορίας, από την Αθηναϊκή Δημοκρατία και μετά, η Δημοκρατία ανεξαρτητοποιείται από τον Δήμο και μένει μόνο κράτος χωρίς τον Δήμο και ενάντια σ' αυτόν. Εκφυλίζεται σε μια αντιδημοκρατική-αντικοινωνική κοινοβουλευτική δικτατορία, σε ένα κρατικό σύστημα διαχείρισης των συμφερόντων μιας κοινωνικής μειονότητας, φτάνοντας, στις μέρες μας, σε σημείο όπου *«η έννοια της Δημοκρατίας, άλλοτε άκρως ιερή για τους εργαζόμενους, να έχει γίνει σήμερα ύποπτη ή ακόμη και απεχθής στα μάτια ενός κομματιού, ολοένα αυξανόμενου, των ίδιων των εργαζομένων, φθάσαμε στο σημείο να απελευθερώνει στις τάξεις των εργαζομένων τέτοια βαθιά περιφρόνηση όσο και βίαιη εχθρότητα απέναντι στο δημοκρατικό σύστημα και τη συνταγματική του έκφραση, τον κοινοβουλευτισμό»*¹.

Η μελέτη της ιστορίας της κοινωνικής εξέλιξης οδηγεί στο συμπέρασμα πως από την εμφάνιση της ατομικής ιδιοκτησίας, της πατριαρχικής οικογένειας, του κράτους και τη θρησκείας, και συνεπώς της διάσπασης της κοινωνίας στην τάξη των ιδιοκτητών-εξουσιαστών με στυλοβάτη τη θρησκευτική-εκκλησιαστική γραφειοκρατία και στο 'συμπλήρωμά' της, την τάξη των εξουσιαζόμενων προλετάρων, διαμορφώνονται σταθερά δυο αντιτιθέμενες αντιλήψεις για την έννοια και το περιεχόμενο της Δημοκρατίας. Η τάξη των ιδιοκτητών των μέσων παραγωγής και συνεπώς των εξουσιαστών της κοινωνίας υιοθέτησαν και εφάρμοσαν, και συνεχίζουν να εφαρμόζουν, με τη βία των θεσμών και των κατασταλτικών δυνάμεων, την πλατωνική-αριστοτελική αριστοκρατική αντίληψη για τη δημοκρατία, σε αντίθεση με την τάξη των εκάστοτε εξουσιαζόμενων που αγωνίζονταν και κάποιες φορές πραγμάτωναν κίολας κάποια δημοκρατία του Δήμου, όμοια με, πολλές φορές και καλύτερη από, αυτήν της αρχαίας Αθήνας.

¹ Adler Max, *Démocratie et conseils ouvriers*, Maspero, Paris, 1967, αναφέρεται στο Μήταξ Στέργιος, «Αστική δημοκρατία και κοινωνική δημοκρατία», <http://www.rednotebook.gr>

Η μεγαλοπρεπής απάτη της αστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας

«Όταν το πρόσωπο του τέρατος έχει πάψει να μας τρομάζει, τότε αυτό σημαίνει πως έχουμε αρχίσει πια να του μοιάζουμε».

Μάνος Χατζηδάκης

Ο καπιταλισμός, ανατρέποντας τη φεουδαρχία στο πλαίσιο της οποίας οι μεγαλογαιοκτήμονες ασκούσαν ξεχωριστά ο καθένας την οικονομική εξουσία και ταυτόχρονα ασκούσαν σε συνεργασία με τον εκάστοτε μονάρχη την πολιτική διαχείριση σε βάρος της κοινωνίας, διατήρησε την αποκλειστικότητα της οικονομικής εξουσίας, αλλά την πολιτική διαχείριση την ανάθεσε στο αστικό κοινοβούλιο και στα πολιτικά κόμματα με τους επαγγελματίες πολιτικούς οι οποίοι προτείνονται 'από τα πάνω' για να 'εκλεγούν από τους από κάτω', παραπληροφορημένους ή απληροφόρητους, ως 'εθνική αντιπροσωπεία'. Στη διαδρομή αυτού του θεσμού διαμορφώθηκε ένας ολόκληρος εσμός επαγγελματιών πολιτικών που συγκροτούν, ανασυγκροτούν, αποσυγκροτούν, εισέρχονται, εξέρχονται, επανέρχονται, αποχωρούν, μεταπηδούν από κόμματα σε κόμματα ολόκληρου του ιδεολογικού φάσματος, για να προσφέρουν, συμπολιτευόμενοι ή αντιπολιτευόμενοι, τις υπηρεσίες τους στους οικονομικά ισχυρούς, οι οποίοι συνήθως αναλαμβάνουν και το κόστος της εκλογής και επανεκλογής τους ως 'αντιπροσώπων του λαού' στο αστικό κοινοβούλιο. *«Πέρα από την ποικιλομορφία της καπιταλιστικής δημοκρατίας, του παιχνιδιού μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης, υπάρχει βαθιά συνάφεια ανάμεσα στις ομάδες που συμμετέχουν στη διαχείριση της πολιτικής εξουσίας. Αν από τη μια πλευρά είναι αντίπαλα κόμματα με αντιτιθέμενες ιδεολογίες και συμφέροντα, από την άλλη συγκροτούν μια κάστα επαγγελματιών πολιτικών που στο όνομα της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας καταλαμβάνουν διοικητικά αξιώματα, τα οποία σε μια δίκαιη τάξη πραγμάτων θα έπρεπε να ασκούν όλα τα μέλη της κοινωνίας. Οι νόμοι που διέπουν την καπιταλιστική δημοκρατία είναι αρκετά παρόμοιοι με εκείνους που καθορίζουν την οικονομική δυναμική του καπιταλισμού και με τον ίδιο τρόπο, κατά τον οποίο ο πλέον εχθρικός ανταγωνιστής μεταξύ των διάφορων αστών και καπιταλιστών δεν εμποδίζει τη θεώρησή τους ως μιας ομοιογενούς τάξης με κοινά ταξικά συμφέροντα, έτσι επίσης, και παρά τις πολλές λεκτικές μάχες που δίνονται μέσα στο κοινοβούλιο, 'Tories ή Wigs', χριστιανοδημοκράτες ή*

σοσιαλδημοκράτες, συντηρητικοί ή προοδευτικοί, κομμουνιστές ή αντικομμουνιστές είναι ενωμένοι με τον ομφάλιο λώρο της προνομιακής κοινωνικής τους κατάστασης. Τα κόμματα και οι πολιτικοί πάνε κι έρχονται, η δομική τους ηγεμονία όμως παραμένει. Υπάρχουν, βεβαιότατα, ορισμένες διαφορές ανάμεσα στη διαχείριση του ενός από το άλλο κόμμα, μακροπρόθεσμα όμως το ουσιώδες είναι το πολιτικό μονοπώλιο που όλοι αυτοί ασκούν από κοινού επί του πολιτικού σώματος»².

Το αντιδημοκρατικό σύστημα της ‘αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας’ στηρίζεται στην υποκατάσταση της κοινωνίας από τα κόμματα, τα οποία με τη σειρά τους στηρίζονται:

- α. Σε μεσσιανικούς, ‘θεόσταλτους’ και γόνους από ‘ψηλά τζάκια’ υποτιθέμενους αναντικατάστατους ‘χαρισματικούς’ ηγέτες, κατασκευασμένους με ειδικές προδιαγραφές κατά κανόνα στα καλύτερα και φυσικά στα ακριβότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της καπιταλιστικής μητρόπολης, ή στους κλειστούς κομματικούς μηχανισμούς που δημιουργούν στον κομματικό σωλήνα και καθοδηγούν επαγγελματικά κομματικά στελέχη, κρατικούς ή κρατικοδίαιτους αξιωματούχους, ειδικευμένους στην παραπλάνηση και στη χειραγώγηση της Νεολαίας και των εργαζόμενων.
- β. Στο μαύρο πολιτικό χρήμα³ που τους διαθέτουν ξένες πολιτικά διαπλεκόμενες υπηρεσίες και στη συναλλαγή με διαπλεκόμενους οικονομικούς ομίλους, στο δημόσιο χρήμα που παράνομα το καταχρώνται ή ‘νόμιμα’ το αποδίδουν στον εαυτό τους ως κρατικές επιδοτήσεις, αλλά και στην αφανή επιχειρηματικότητα μέσω ‘παρένθετων’ προσώπων τόσο των κομμάτων όσο και των επαγγελματιών πολιτικών. Η οικονομική διαχείριση τόσο των εσόδων όσο και των εξόδων των πολιτικών κομμάτων είναι κατά κανόνα αδιαφανής, με αποτέλεσμα η πολιτική τους ως κυβέρνηση, αλλά και ως αντιπολίτευση, να είναι εξαρτημένη από τους αφανείς χρηματοδότες τους, οι οποίοι, για να ξαναχρηματοδοτήσουν την επόμενη εκλογική καμπάνια των κομμάτων και των υποψηφίων βουλευτών, θα πρέπει στο

² Sana Helleno, Η κοινωνία της αυτοδιεύθυνσης και οι εχθροί της, Εκδόσεις Στάσει Εκπύπτοντες, Αθήνα χ.χ., σ. 17.

³ Βλέπε αναλυτικά, Λάμπρος Κώστας, Αμερικανισμός και παγκοσμιοποίηση. Οικονομία του Φόβου και της Παρακμής, Παπαζήσης, Αθήνα 2009, σ. 290-340.

μεσοδιάστημα, μεταξύ δύο εκλογών, να έχουν βάλει στα ταμεία τους πολλαπλάσια ποσά από αυτά που διέθεσαν.

- γ. Στον νεποτισμό και στην οικογενειοκρατία⁴, με αποτέλεσμα τα παιδιά των πολιτικών να γίνονται κατά κανόνα πολιτικοί και κρατικοί αξιωματούχοι, όπως ακριβώς τα παιδιά των βιομηχάνων κληρονομούν την οικογενειακή βιομηχανία. Το αποτέλεσμα είναι ολόκληρη η κοινωνία να αιχμαλωτίζεται σε αντίστοιχες συντεχνιακές αντιλήψεις πολιτικής οικογενειοκρατίας, οι οποίες διαμορφώνουν, στα πλαίσια μιας ταξικής αγκύλωσης, κάστες εξουσιαστών και καταδικάζουν τα παιδιά των εργαζόμενων με σχέση εξαρτημένης εργασίας να καταλήγουν κατά κανόνα στην ίδια με των γονιών τους μισθωτή δουλεία.
- δ. Στις διάφορες επαγγελματικές συντεχνίες, στα lobbies των μεγάλων οικονομικών συγκροτημάτων και στις πρεσβείες των χωρών που έχουν οικονομικά, γεωπολιτικά και γεωστρατηγικά συμφέροντα στη χώρα και στην ευρύτερη περιοχή, στελέχη των οποίων γράφουν άμεσα ή έμμεσα τα κομματικά και τα κυβερνητικά προγράμματα, υπαγορεύουν και συντάσσουν τα βασικά νομοσχέδια, ακόμα και τους ίδιους τους θεμελιακούς νόμους (συντάγματα) σύμφωνα με τα συμφέροντα των συντεχνιών, του μεγάλου κεφαλαίου⁵ και των ηγεμονικών δυνάμεων.
- ε. Στην ανοχή της κοινωνίας η οποία συναρτάται,
 - ε1. με την κρατική τρομοκρατία, τον εξουσιαστικό Φόβο, την καλλιέργεια των προκαταλήψεων, ‘των νεκρών παραδόσεων’, της προγονολατρείας και της πατριδοκαπηλείας, που τυφλώνουν τους ζωντανούς,
 - ε2. με τη χρησιμοποίηση του σκοταδισμού και της άγνοιας που αναπαράγουν τα θρησκευτικά-εκκλησιαστικά και τα εξουσιαστικά-κρατικά-κομματικά ιερατεία με τη βοήθεια των διαπλεκόμενων Μέσων Μαζικής ‘Ενημέρωσης’,

⁴ «Οι καπιταλιστικές δημοκρατίες δεν είναι μόνο ένα περικλειστο άβατο στην υπηρεσία της μεγάλης δόξας και απόλαυσης μιας ελίτ επαγγελματιών πολιτικών, αλλά κι ένα σύστημα του οποίου το ‘modus operandi’ είναι μια διαρκής πηγή χειραγώγησης, εξαπάτησης, ψεύδους, δημαγωγίας, ρητορείας και κάθε είδους παγίδας», Sana Helleno, Η κοινωνία της αυτοδιεύθυνσης..., ό.π., σ. 20.

⁵ «Τα αστικά κοινοβούλια ζουν υπό τη διαρκή πολιορκία πολυάριθμων μισθοδοτούμενων ομάδων πίεσης, των ‘lobbies’. Ο διάλογος μεταξύ των βουλευτών και των εκλογέων αντικαθίσταται από τους κεκλεισμένων των θυρών χειρισμούς μεταξύ των πρώτων και των στελεχών των ‘lobbies’, τα οποία βρίσκονται στην υπηρεσία του μεγάλου κεφαλαίου», Sana Helleno, Η κοινωνία της αυτοδιεύθυνσης..., ό.π., σ. 22.

- ε3. με τη συστηματική υπονόμηση της αυτοπεποίθησης και της επαφής με την πραγματικότητα, προκαλώντας σύγχυση, ανασφάλεια, άγχος και συχνά πανικό, που οδηγούν τους Πολίτες σε παραίτηση, μοιρολατρία, σε ατομική ιδιωτία και σε κοπαδικές συλλογικές πολιτικές συμπεριφορές και επιλογές αντίθετες των πραγματικών συμφερόντων της χώρας της κοινωνίας και των ίδιων των εργαζόμενων και
- ε4. με την πνευματική παραμόρφωση, την οικονομική και πολιτική εκμετάλλευση και σε τελική ανάλυση με την κοινωνική αλλοτρίωση των πολιτών από τα αστικά κόμματα και τις εξουσιαστικές ‘πρωτοπορίες’, τα οποία, ως δομικά στοιχεία της αστικής δημοκρατίας, συμβάλλουν στην υποβάθμιση των πολιτών σε καταναλωτές όχι μόνο των ‘αγαθών’ της ψευδαίσθησης της καπιταλιστικής ευημερίας αλλά και διάφορων εξουσιαστικών ιδεολογιών⁶, που τους εκφυλίζουν σε οπαδικές αλληλοσπαρασσόμενες αγέλες θρησκευόμενων φανταμενταλιστών, ποδοσφαιρόφιλων χουλιγκάνων και κομματικών κλακαδόρων.

Αντιπροσωπευτική δημοκρατία σε τελική ανάλυση σημαίνει: Πολίτες μεταλλαγμένοι σε οπαδούς, σε ‘ψηφοφόρους’ που δέχονται ως διαφάνεια τις διαφανείς κάλπες και ως δημοκρατία το αλλοτριωτικό ‘ανήκειν’ σε κάποια θρησκεία ή αίρεση, σε κάποια ποδοσφαιρική ομάδα ή ‘θύρα’ και σε κάποιο πολιτικό κόμμα ή φράξια και την ανά τετραετία ‘επιλογή’ μεταξύ των από τα πάνω σε σκοτεινά γραφεία χρισμένων, με ανούσιες κομματικές διαδικασίες και με εντυπωσιακές εκλογικές τελετουργίες νομιμοποιημένων υποψηφίων⁷.

⁶ Το αναγκαίο ξεπέραςμα των οποίων, όπως παρατηρεί ο Georg Lukacs, ως προϋπόθεση για την κοινωνική απελευθέρωση των εργαζόμενων, θα μπορέσει να συμβεί στα πλαίσια μιας μακράς διαδικασίας ατομικής και συλλογικής αυτομόρφωσης, η οποία θα είναι τόσο δυσκολότερη όσο περισσότερο αναπτυγμένοι θα είναι σε μια χώρα ο καπιταλισμός και ο αστικός πολιτισμός, άρα και περισσότερο θα έχουν επηρεαστεί ιδεολογικά οι εργαζόμενοι από τις καπιταλιστικές αντιλήψεις και τις αντίστοιχες μορφές διαβίωσης. Η απελευθέρωση των εργαζόμενων δεν αποτελεί μόνο πολιτισμικό πρόβλημα. Χωρίς τη μέγιστη αξιοποίηση των πνευματικών ικανοτήτων των εργαζόμενων, αυτοί δεν θα μπορέσουν ποτέ να είναι σε θέση να θέσουν τέλος στην ηγεμονία του κεφαλαίου και να εγκαθιδρύσουν ένα σύστημα σύμφωνο με τα ιδανικά και τα συμφέροντά τους, βλ. σχετικά Lukacs Georg, *Geschichte und Klassenbewusstsein*, Neuwied/Berlin 1970, σελ. 441 κ. επ.

⁷ «Κάθε ακαλλιέργητος άνθρωπος είναι καταδικασμένος να πέφτει θύμα της δημαγωγίας και της χειραγώγησης των επαγγελματιών του ψεύδους», Sana Helleno, *Η κοινωνία της αυτοδιεύθυνσης...*, ό.π., σ. 23-24.

Και όταν σε συνθήκες παρακμασμένου καπιταλισμού η αντιπροσωπευτική δημοκρατία του κεφαλαίου δεν λειτουργεί και οι ψηφοφόροι μεταβάλλονται σε Πολίτες που διεκδικούν όλα όσα τους ανήκουν, τότε το κεφάλαιο και τα από αυτό κινούμενα ΜΜΕ κατασκευάζουν ‘ηγέτες’ και νέα ‘προοδευτικά’ κόμματα για τη διασπορά ψευδαισθήσεων περί διεύρυνσης και εμβάθυνσης της αστικής δημοκρατίας και απόδοσης κοινωνικής δικαιοσύνης. Κι όταν ξεφτίσει κι αυτή η ψευδαίσθηση τότε το κεφάλαιο κινεί τους σκληρούς βραχίονες του συστήματος και αντικαθιστά, για όσο διάστημα χρειαστεί, την ‘εικονική δημοκρατία’ του, δηλαδή την ‘κοινοβουλευτική δικτατορία’ του με κάποια ‘κυβέρνηση τεχνοκρατών’ και στην ανάγκη με στρατιωτική χούντα ή ακόμα και με ένα νομιμοποιημένο μέσα από εκλογές φασιστικό καθεστώς, μέχρι να τους ξαναβάλει στην καπιταλιστική στρούγκα της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

Η Μεγάλη Πορεία της Ανθρωπότητας προς την Αταξική Δημοκρατία

«Μπορούν να υπάρξουν, έχουν υπάρξει, και ελπίζουμε πως θα υπάρξουν πάλι κοινωνίες δίχως κράτος, δηλαδή, δίχως ιεραρχικά οργανωμένο γραφειοκρατικό μηχανισμό, διαχωρισμένο από την κοινωνία και κυρίαρχο. Το κράτος είναι ένα ιστορικό δημιούργημα».

Κορνήλιος Καστοριάδης

Η έννοια της Δημοκρατίας, όπως είναι γνωστό, ετυμολογικά σημαίνει την ‘εξουσία, τη δύναμη, το κράτος, του Δήμου’. Όμως το τι σημαίνει εξουσία, δύναμη, κράτος του Δήμου και το τι σημαίνει Δήμος, ως ιστορικά προσδιοριζόμενες κατηγορίες, δεν είναι έννοιες στατικές, αλλά έννοιες και καταστάσεις δυναμικές, πράγμα που σημαίνει πως δυναμική είναι και η έννοια της Δημοκρατίας και συνεπώς εξελίσσεται. Αυτός είναι και ο λόγος που η έννοια της Δημοκρατίας γίνεται διαφορετικά κατανοητή σε διαφορετικές εποχές και σε διαφορετικούς χώρους, αλλά και από διαφορετικούς λαούς και ανθρώπους, πράγμα που εκφράστηκε με τους πάμπολλους επιθετικούς προσδιορισμούς που τη συντροφεύουν⁸. Το αποτέλεσμα είναι όλοι να μιλάμε για δημοκρατία, αλλά ο καθένας να εννοεί διαφορετικό πράγμα από τον άλλον. Μια απόλυτη σύγχυση, που καταλήγει στη βαβελοποίηση της έννοιας της Δημοκρατίας, η οποία

⁸ Βλέπε σχετική έρευνα στο περιοδικό Πολίτες, τεύχος 22/ Γενάρης 2011, σ. 14-21.

προσπαθεί να απαλλαχθεί από τα περιττά φτιασιδώματα, που την αναιρούν και να αποκαλύψει το ουσιαστικό της περιεχόμενο.

Κυρίαρχη αντίληψη στον σχετικό περί δημοκρατίας διάλογο τείνει, τελευταία, να γίνει η έννοια της ‘άμεσης δημοκρατίας’, η οποία επικεντρώνεται στην αμεσότητα της άσκησης της εξουσίας από τον ίδιο τον Δήμο, ως κοινωνική αυτοδιεύθυνση, ως Αυτεξουσία, και όχι μέσω εκλεγμένων, από κάποιο άμορφο και χειραγωγημένο εκλογικό σώμα, αντιπροσώπων. Βέβαια, και παρά το γεγονός πως με την έννοια της άμεσης δημοκρατίας γίνεται ένα βήμα μπροστά προς το ξεκαθάρισμα της σύγχυσης, παραμένει εν τούτοις περιθώριο για αυθαίρετες ερμηνείες, με αποτέλεσμα η έννοια ‘άμεση δημοκρατία’ να νοείται, και συχνά συνειδητά να παρανοείται, ως ένα τυπικό σημαινόμενο διαδικαστικό ζήτημα περιοδικής **συμμετοχικότητας στις εκλογές** όπως το εννοεί η νεοφιλελεύθερη πρόταση. Η τυπικής **συμμετοχικότητας στις αποφάσεις** όπως το σερβίρει η σοσιαλδημοκρατική πρόταση. Η ‘**αμεσοδημοκρατικής’ δημοψηφισματικής συμμετοχής** σε δευτερεύουσας-τριτεύουσας σημασίας αποφάσεις, όπως συμβαίνει στην κλεπτοαποδόχο ελβετική κεφαλαιοκρατία⁹. ή τέλος της **συμβουλευτικής δημοκρατίας**, όπως το πλασάρει αδιευκρίνιστα το νέο ισπανικό αρχηγικό μόρφωμα Podemos¹⁰. Στην αντίληψη όμως του Δήμου, δηλαδή του Λαού, δηλαδή των εργαζόμενων, όπως αυτή διαμορφώνεται στην ιστορική διαδρομή της ανθρωπότητας, η έννοια της δημοκρατίας είναι, ως σημαίνον, ταυτισμένη με την κοινωνική ισότητα, την ελευθερία, τη δικαιοσύνη, την ειρήνη και τελικά με την περισσότερο ή λιγότερο συνειδητοποιημένη έννοια της αταξικότητας της κοινωνίας¹¹.

Ας έχουμε πάντα υπόψη μας πως στην ανθρώπινη ιστορία δεν υπήρξε ποτέ περίοδος χωρίς κοινωνικές συγκρούσεις με το αίτημα της κοινωνικής ισότητας, τη μοναδική και αναγκαία συνθήκη για να υπάρξει ελευθερία, δικαιοσύνη, δημοκρατία και ειρήνη. Η αλυσίδα αυτών των κοινωνικών συγκρούσεων σπρώχνει αδιάκοπα την κοινωνία-ανθρωπότητα προς ένα κάθε φορά καλύτερο κόσμο και αποτελεί τη

⁹ Βλέπε, Λάμπρος Κώστας, Μύθος και πραγματικότητα της Ελβετικής ‘Άμεσης Δημοκρατίας’, ΠΟΛΙΤΕΣ, τεύχος 42/Οκτώβρης-Νοέμβρης 2013

¹⁰ Γεωργιάς Θάνος, Συμβουλευτική δημοκρατία και το δικαίωμα της εκπροσώπησης ή αλλιώς πως «μπορούμε» να αναζωογονήσουμε την ολιγαρχία, <http://eagainst.com/articles/podemos-comments-are-free/>

¹¹ Βλέπε αναλυτικά στο: Λάμπρος Κώστας, Άμεση Δημοκρατία και Αταξική Κοινωνία. Η μεγάλη πορεία της ανθρωπότητας προς την κοινωνική ισότητα και τον Ουμανισμό, Νησίδες, Θεσσαλονίκη 2012.

σταθερά της ιστορίας και του ανθρωπισμού. Με αυτή την έννοια εκτιμώ πως μπορούμε να κάνουμε το επόμενο βήμα για την απαλλαγή της έννοιας της Δημοκρατίας από κάθε άστοχο, αφελή, αλλά ενδεχόμενα και υποβολιμαίο επιθετικό προσδιορισμό, που απομακρύνει την έννοια της Δημοκρατίας από το ουσιαστικό περιεχόμενό της και τον τελικό της στόχο. Με αυτό το ιστορικό υλικό μπορούμε να σκεφτούμε, να συζητήσουμε και να κατανοήσουμε τη Δημοκρατία ως **κοινωνική εντελέχεια**, με την αριστοτελική έννοια, της σταθεράς της ιστορίας με μοναδικό και αποκλειστικό σκοπό της να ολοκληρωθεί ως οικονομική-κοινωνική ισότητα, ως κοινωνική αταξικότητα και συνεπώς ως **Αταξική Δημοκρατία**¹² που σημαίνει και ως **Αταξική Κοινωνία**, ως Κοινωνικοποιημένη Ανθρωπότητα και ως Οικουμενικός Ουμανιστικός Πολιτισμός. Όλη η ιστορία της ανθρωπότητας δεν θα είχε γραφτεί, αν έλειπε ο αγώνας των ανθρωπιδων και των αρχανθρώπων για καλύτερες συνθήκες ζωής και στη συνέχεια ο αδιάκοπος αγώνας των επιμέρους κοινωνιών και συνολικά της ανθρωπότητας για ένα καλύτερο κόσμο, για κοινωνική ισότητα, για αταξική κοινωνία και για ανθρωπισμό.

Η δυναμική των λαϊκών κινημάτων με σταθερό και μόνιμο στόχο την κοινωνική χειραφέτηση λειτούργησε γόνιμα υπέρ των φτωχών τάξεων και στρωμάτων και ώθησε συνολικά την ανθρωπότητα μπροστά. Ταυτόχρονα όμως και οι εκάστοτε δυνάμεις της συντήρησης έκαναν ό,τι μπορούσαν για να εκτρέψουν την εξέλιξη της ανθρωπότητας, να φρενάρουν την πορεία προς την κοινωνική χειραφέτηση και να εγκλωβίσουν την εργαζόμενη ανθρωπότητα στο σύστημα της καπιταλιστικής βαρβαρότητας. Για την επιτυχία αυτού του στόχου του το κεφάλαιο δημιουργεί συνεχώς καινούργια 'προοδευτικά', σοσιαλδημοκρατικά, σοσιαλιστικά, ακόμα και 'αριστερά' κόμματα που παραπλανούν και στοιχίζουν την κοινωνία πίσω από την αστική κοινοβουλευτική ιδεολογία και δημιουργούν την ψευδαίσθηση πως αυτά θα διαχειριστούν καλύτερα τον καπιταλισμό από τα φθαρμένα συντηρητικά κόμματα, με αποτέλεσμα το ξέφτισμα της αστικής ιδεολογίας και της κοινοβουλευτικής αντιπροσωπευτικότητας. Κόμματα από τα πάνω, με αρχηγική, πυραμιδική δομή-οργάνωση και εξουσιαστική ιδεολογία δεν αποτελούν απειλή για το κεφάλαιο, αλλά δεκανίκια της εξουσίας του σε βάρος των εργαζόμενων και της κοινωνίας, τα οποία

¹² Λάμπρος Κώστας, Αταξική Δημοκρατία και Ουμανισμός στον 21ο αιώνα, στο συλλογικό τόμο: Η Άμεση Δημοκρατία στον 21ο αιώνα, ΝΗΣΙΔΕΣ, Θεσσαλονίκη 2013.

αφού τα χρησιμοποιήσει για να κάνουν τη βρώμικη δουλειά, τα φθείρει-διαφθείρει και τα παραδίδει στην ιστορία ως άχρηστα υλικά της κυριαρχίας του.

Σήμερα η ανθρωπότητα βρίσκεται μπροστά στο πιο κρίσιμο σταυροδρόμι της ιστορίας της¹³:

- **Από τη μια** η ιουδαιο-χριστιανο-ισλαμική θεοκρατική ιδεολογία που βλέπει, και κατ' άλλους θέλει να βλέπει και να δει, τον κόσμο μέσα από προφητικές και εσχατολογικές προοπτικές, κατά την οποία το νόημα της ύπαρξης δεν βρίσκεται στη ζωή και στον πραγματικό κόσμο αλλά στον θάνατο και στο Επέκεινα. Και συνεπώς η ζωή μας δεν εξαρτάται από εμάς, αλλά από 'ανώτερες δυνάμεις που δεν μπορούμε να τις επηρεάσουμε και το μόνο που μας μένει είναι η υποταγή μας σ' αυτές'. Έτσι, όλα περιστρέφονται γύρω από μεταφυσικές μυθολογίες για τον θάνατο, την 'αθάνατη ψυχή', τη 'μεταθανάτια ζωή', τη 'νεκρανάσταση' και την έλευση του Μεσσία και 'Λυτρωτή' που μπορεί να μορφοποιείται ως 'μεγάλος αδερφός' και ως Ηγεμόνας, ως καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση, ως παγκόσμια διακυβέρνηση, αμερικανισμός και ηγεμονία του κεφαλαίου. **Από την άλλη** μεριά βρίσκεται η ελληνική ανθρωποκεντρική κοσμοαντίληψη του «**πάντων πραγμάτων μέτρων άνθρωπος**» και η επίσης ελληνική δημοκρατική κοσμοθεωρία, που ξεκινά από έναν πραγματικό κόσμο 'αεί υπάρχοντα' και συνεπώς αδημιούργητο και αιώνιο, έχει μια διαλεκτική αντίληψη για το ανθρώπινο-κοινωνικό γίνεσθαι, δεν αποδίδει καμιά εγγενή αξία στον χρόνο, και αποκαλύπτει ότι το νόημα της ζωής μας βρίσκεται πάνω στη Γη και εξαρτάται από εμάς τους ίδιους και από την ισότιμη και αλληλέγγυα συνεργασία μας ως ισότιμες ατομικές, συλλογικές, εθνικές και οικουμενικές οντότητες.

- **Από τη μια** το μπλοκ των δυνάμεων της αστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και του ιμπεριαλισμού του κεφαλαίου, συνεπικουρούμενο από τον Γαλαξία των κομμάτων και των ομάδων της καθεστωτικής αριστεράς, η ιδεολογία της οποίας υποκαθιστά την κοινωνία με κάποια κομματική μεσσιανική πρωτοπορία διψασμένη για λίγη πρόσκαιρη δοτή πολιτική εξουσία και ο δογματισμός της οποίας

¹³ Δεν μπορούμε να κατανοήσουμε την ουσία των μεγάλων κοινωνικών συγκρούσεων αν δε συνειδητοποιήσουμε πως, «υπάρχουν δυο θεμελιώδεις ιστορικές αντιλήψεις: η ελληνική και η εβραϊκή...», Sana Heleno, Η κοινωνία της αυτοδιεύθυνσης..., ό.π., σ. 62.

αμφισβητεί ευθέως τη δημοκρατία του σύγχρονου προλεταριάτου με την έννοια της κοινωνικής αυτοδιεύθυνσης, και **από την άλλη** οι εργαζόμενες κοινωνίες και συνολικά η εργαζόμενη ανθρωπότητα, που ως ιστορική σταθερά και σταθερά του ανθρωπισμού πιέζουν για την Άμεση Δημοκρατία με σκοπό και περιεχόμενο την Αταξική Κοινωνία.

- **Από τη μια** το απάνθρωπο τερατούργημα της ατομικής ιδιοκτησίας, με τη μορφή του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής και του οικονομισμού που συμπεριφέρονται ως επικυρίαρχοι της κοινωνίας και της ανθρωπότητας, που γεννάει ανισότητες και σκορπάει βία, καταπίεση, καταστροφή, φασισμό και πόλεμο, και **από την άλλη** η απαίτηση των λαών για ένα καλύτερο κόσμο, για τον κόσμο της ισότητας, που θα πει της κοινοκτημοσύνης, της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της ανθρωπιάς και της ειρήνης.
- **Από τη μια** η κάθετη, πυραμιδική αλλοτριωτική εξουσία των λίγων πάνω στους πολλούς, και **από την άλλη** η ανάγκη και η αντικειμενική δυνατότητα για οριζόντια και καθολική κοινωνική απελευθέρωση της εργαζόμενης κοινωνίας-ανθρωπότητας.
- **Από τη μια** η επιλογή πορείας προς τα πίσω προς ένα καινούργιο μεσαίωνα του Κεφαλαίου με τη μορφή του νεοφιλελεύθερου παγκοσμιοποιημένου φασισμού, και **από την άλλη** η φυγή των δυνάμεων της Εργασίας, της Επιστήμης και του Πολιτισμού προς τα εμπρός για την κοινωνική αυτοδιεύθυνση με σκοπό την Άμεση Δημοκρατία και την Αταξική Κοινωνία.

Είναι προφανές πως η εργαζόμενη ανθρωπότητα, με την έννοια των δυνάμεων της Εργασίας, της Επιστήμης και του Πολιτισμού, αγωνίζεται για τη μία και μοναδική δική της επιλογή, για το άλμα προς τα μπροστά με σκοπό την κοινωνική αυτοδιεύθυνση. Ας είμαστε όμως ρεαλιστές και ας συνειδητοποιήσουμε πως αυτή η επιλογή δεν είναι βέβαια μια ανέφικτη ουτοπία, όπως επιδιώκουν τα διάφορα εξουσιαστικά ιερατεία να μας την παρουσιάσουν, αλλά δεν είναι και μια εύκολη υπόθεση. Αντίθετα, είναι μια πολύ δύσκολη υπόθεση, τόσο δύσκολη μάλιστα που ακόμα και σε πολλούς από εμάς, που βρισκόμαστε στο μπλοκ των δυνάμεων της Εργασίας, της Επιστήμης και του Πολιτισμού και που έχουμε συμφέρον αλλά και τη δυνατότητα να την πραγματοποιήσουμε, φαντάζει συχνά ανέφικτη. Είναι λοιπόν χρήσιμο να συνειδητοποιήσουμε

πως «η αυτοδιεύθυνση δεν είναι ένα θρησκευτικό πιστεύω με αμετάβλητες αρχές, αλλά μια ιστορική διαδικασία σε συνεχή ροή, στηριζόμενη όχι σε κανονισμούς και διατάξεις, όπως οι διάσημοι 21 όροι που επέβαλε ο Λένιν στα κόμματα της Τρίτης Διεθνούς, αλλά στην ικανότητα και στην προετοιμασία κάθε πολίτη. Αν λείπει αυτή η προϋπόθεση, δεν εξυπηρετούν σε τίποτα τα προγράμματα αυτοδιεύθυνσης και οι κανονιστικές ρυθμίσεις, όπως επίσης δεν εξυπηρετούν και οι συναντήσεις, οι συνελεύσεις, τα συνέδρια και οι συλλογικές αποφάσεις»¹⁴. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο είναι ανάγκη να συνειδητοποιήσουμε πως «η θεμελιώδης μηχανή της αυτοδιεύθυνσης είναι η αυτομόρφωση και η διαρκής και ακούραστη προσπάθεια αυτοτελειοποίησης της φυσικής και ιστορικής προσωπικότητας του ανθρώπου και πως αν αυτό δεν συμβεί, τότε καθόλου ή πολύ λίγο θα χρησιμεύσουν οι οικονομικοί μετασχηματισμοί»¹⁵. Αυτομόρφωση όμως σημαίνει πως όλο και περισσότεροι κατανοούμε πως η βιβλιοθήκη στο σπίτι μας είναι το ίδιο απαραίτητη όσο και το ψυγείο και φυσικά περισσότερο απαραίτητη από την τηλεόραση και συνεπώς διάβασμα αντί της τηλεθέασης, διάλογος αντί της μοναξιάς και συνειδητή συλλογικοποίηση-κοινωνικοποίηση του Είναι μας, αντί της μίζερης, εγωιστικής ατομικής ιδιώτευσης και αγελαίας ιδιωτίας.

Μετά από αυτές τις διευκρινίσεις νομίζω πως μπορούμε να ξαναθυμηθούμε γνωστές, αλλά ξεχασμένες ιστορικές αλήθειες, βασικότερη από τις οποίες είναι πως κάθε επανάσταση, ακόμα και αυτοπροσδιοριζόμενη ως 'αριστερή επανάσταση' απληροφόρητων, πολιτικά αγράμματων, μη συνειδητοποιημένων και κατ' ανάγκην οπαδοποιημένων ανθρώπων, δεν θα μπορεί παρά να είναι μια απληροφόρητη, πολιτικά αγράμματη και μη συνειδητοποιημένη επανάσταση, η οποία νομοτελειακά είναι καταδικασμένη να αποτύχει ή να εκφυλιστεί στο αντίθετό της, δηλαδή σε μια ακόμα πιο σκληρή και απάνθρωπη εξουσία, δηλαδή σε αντεπανάσταση. Ο αγώνας για την κοινωνική αυτοδιεύθυνση δεν μπορεί να γίνει κατανοητός παρά μόνο σαν μια μακρά διαδικασία μόρφωσης και κύρια αυτομόρφωσης και η αταξική δημοκρατία δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα αυτοσχεδιασμού, αντίθετα πρέπει να κατακτηθεί βήμα-βήμα μέσα από μια τεράστια προσπάθεια υπέρβασης, γνωρίζοντας πως και αυτή θα σκοντάφτει ξανά και ξανά σε κάθε είδους αντικειμενικές και υποκειμενικές δυσκολίες.

¹⁴ Ο.π., σ. 38-39.

¹⁵ Ο.π., σ. 46.

Υπάρχει όμως και γι' αυτή την πορεία μια 'λυδία λίθος', και αυτή είναι η σχέση της εργαζόμενης κοινωνίας με τα μέσα παραγωγής. Η αστική δημοκρατία αποτελεί την έκφραση, σε πολιτικό επίπεδο, ενός οικονομικού συστήματος στο πλαίσιο του οποίου η ποιότητα και η λειτουργία της κοινωνίας προσδιορίζονται από τη διαμεσολαβητική εξουσία της ατομικής ιδιοκτησίας, της ατομικής και κρατικής εξουσίας, της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας και της οικονομίας της αγοράς και της ακραίας ανισοκατανομής. Αυτή η διαμεσολαβητική εξουσία σε οικονομικό επίπεδο εκφράζεται πολιτικά με την έμμεση αστική δημοκρατία, με τη διαμεσολαβητική εξουσία των υποτιθέμενων αντιπροσώπων της κοινωνίας. Πρόκειται ουσιαστικά για την ίδια διαμεσολάβηση σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, η οποία συχνά εκφράζεται και στα ίδια πρόσωπα, τα οποία συνολικά ως τάξη διαμεσολαβητών και αντιπροσώπων εξουσιάζουν και καταδυναστεύουν την κοινωνία.

Αντίθετα, στην Άμεση Δημοκρατία η αμεσότητά της αντικατοπτρίζει το γεγονός πως η οικονομία δεν βρίσκεται υπό ιδιωτικό-διαμεσολαβητικό έλεγχο, αλλά, με την κοινωνικοποίηση ολόκληρης της παραγωγικής βάσης της κοινωνίας, η οικονομία βρίσκεται υπό τον άμεσο έλεγχο της ίδιας της αμεσοδημοκρατικά συγκροτημένης κοινωνίας, με αποτέλεσμα την κατάργηση κάθε μορφής εξουσιαστικής διαμεσολάβησης και συνεπώς κάθε εκμεταλλευτικής εξουσίας, προϋπόθεση για την οικοδόμηση μιας αυτοδιευθυνόμενης κοινωνίας της ισοκατανομής, της κοινωνικής ισότητας και της ελευθερίας. Ο αστικός κοινοβουλευτισμός, η αστική δημοκρατία του κεφαλαίου στην σημερινή εποχή, στον 21^ο αιώνα, σε συνθήκες μανιακής καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης δεν υπόσχεται τίποτα από αυτά, δεν μπορεί να προσφέρει πια ούτε μια μικρή ελπίδα στην εργαζόμενη κοινωνία-ανθρωπότητα, ούτε και με την απατηλή μορφή της 'αριστερής διακυβέρνησης' που τάχα θα εξορθολογήσει και θα ηθικοποιήσει το από τη φύση και θέση κλεπτοκρατικό καπιταλιστικό σύστημα.

Η ελπίδα, που προσφέρει η αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία με την εναλλαγή των κομμάτων στην πολιτική διαχείριση των συμφερόντων του κεφαλαίου, είναι τελικά μια παγίδα που κάνει τους ανθρώπους να παραιτούνται από τη διεκδίκηση να καταργήσουν τον καπιταλισμό και να πάρουν την τύχη τους, την κοινωνία τους και το μέλλον τους στα χέρια

τους, πράγμα που σημαίνει πως η κοινωνία ως εκλογικό σώμα, δεν μπορεί τελικά να περιμένει τίποτα ούτε από τις εξουσιαστικές πρωτοπορίες που βολεύονται στο ρόλο της ‘αριστεράς’ του αστικού κοινοβουλίου, την οποία το κεφάλαιο τη χρησιμοποιεί στην αντιπολίτευση για νομιμοποίηση της αστικής δημοκρατίας και στην ανάγκη ως κυβερνητική παρένθεση για την απενοχοποίηση και την αναβάπτιση των συντηρητικών πολιτικών κομμάτων. Γι’ αυτό το κεφάλαιο δεν φοβάται την καθεστωτική, την αστική αριστερά, αλλά την **αριστερή κοινωνία**, την οποία τελικά, και παρά τις όποιες καλοπροαίρετες ατομικές προθέσεις και τις καλογραμμένες υποκριτικές κομματικές διακηρύξεις, υπονομεύουν όλες οι εκδοχές της σοσιαλδημοκρατικής και της τριτοτεταρτοδιεθνιστικής αριστεράς που εγκλωβίζονται σε ιδεοληψίες του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα και καλλιεργούν ψευδαισθήσεις στην κοινωνία για το ρόλο του αστικού κοινοβουλίου.

Οι δυνάμεις της Εργασίας, της Επιστήμης και του Πολιτισμού συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο πως δεν έχει νόημα να τρέχουν ως θρησκευτική ακολουθία πίσω από κόμματα και εξουσιαστικές πρωτοπορίες που υπόσχονται καλύτερες μέρες μέσω του αστικού κοινοβουλίου. Γι’ αυτό αρχίζουν να συγκροτούνται σε αυτόνομους και αυτενεργούς πυρήνες, συλλογικότητες, δίκτυα και δράσεις που δεν περιορίζονται στην λεκτική άρνηση του καπιταλισμού, αλλά διαμορφώνουν με αυτοπεποίθηση, με επιμονή και υπομονή την κοσμοαντίληψη της κοινωνικής ισότητας και της κοινωνικής αυτοδιαχείρισης. Είναι αυτά τα αμεσοδημοκρατικά αυτοδιαχειριστικά κύτταρα του καινούργιου καλύτερου κόσμου, που γεννιέται μέσα στον παλιό που παρακμάζει και πεθαίνει, τα οποία σταδιακά και σταθερά και στο βαθμό που θα αναπτύσσονται σε πλάτος και σε βάθος θα διαμορφώσουν τους όρους της πνευματικής, ιδεολογικής, πολιτικής και οργανωτικής αυτονομίας των δυνάμεων της Εργασίας, της Επιστήμης και του Πολιτισμού, που συγκροτούνται σε αριστερή-ουμανιστική κοινωνία, σε υποκείμενο της ιστορίας του 21^{ου} αιώνα, η οποία θα αχρηστέψει το κεφάλαιο ως κοινωνική σχέση εξουσίας των λίγων πάνω στους πολλούς και θα ολοκληρώσει το μετασχηματισμό της ταξικής σε αταξική κοινωνία. Άλλη αριστερή πρόταση για τον αφοπλισμό και την κατάργηση του καπιταλισμού δεν υπάρχει, παρά ως εξουσιαστική φάρσα και ως κοινωνική τραγωδία.